

با پلنگ بیشتر آشنا شویم

خودآموز سرگرمی و آموزشی درباره پلنگ
پارک ملی ساریگل شهرستان اسفراین
مخصوص دانش آموزان مقطع دبستان

مؤسسه غیردولتی زنان

تأسیس ۱۳۸۳

ریاست جمهوری
سازمان حفاظت محیط زیست
اداره کل حفاظت محیط زیست خراسان شمالی

www.wildlife.ir

مقدمه

پلنگ، یکی از زیباترین پستانداران جهان است که در بیشتر بخش های قاره های آسیا و آفریقا زندگی می کند. از میان نژادهای مختلف پلنگ ها، پلنگ ایرانی بزرگترین و زیباترین بوده و عمدتاً در ایران و کشورهای همسایه آن وجود دارد. در واقع، پلنگ یکی از با ارزش ترین جانوران ایران به شمار می رود که در بیشتر بخش های کشور زندگی می کند. ولی، تعداد آن به سرعت در حال کاهش بوده و رو به انقراض و نابودی می رود. پارک ملی ساریگل در نزدیکی شهرستان اسفراین واقع شده و از گذشته، یکی از بهترین مناطق زیست این جانور در کشورمان به شمار می آمده است. با این حال، تعداد پلنگ های ساریگل نیز در سالهای اخیر کاهش یافته است.

آنچه که پیش روی شماست، "خودآموز سرگرمی و آموزشی درباره پلنگ" ویژه مقطع دبستان می باشد. این خودآموز به منظور آموزش دانش آموزان روستاهای اطراف پارک ملی ساریگل تهیه و تدوین شده است. دانش آموزان امروز، نقش بسیار مهمی در آشنا نمودن والدین و دوستان خود با ساریگل و جانوران آن می توانند ایفا نموده و در آینده نیز محافظان خوبی برای پلنگ های پارک ملی ساریگل خواهند بود. امید است تا چنین گامی برای سایر زیستگاه ها و گونه های ارزشمند کشورمان توسط سازمان محیط زیست و تشکل های غیردولتی برداشته شده تا پس از نابودی ببر و شیر، شاهد انقراض جانور دیگری نباشیم.

در اینجا جا دارد تا از همفکری و راهنمایی های آقایان دکتر شهریاری، مهندس آبسالان، مهندس لشکری، دکتر موسوی، مهندس جورابچیان، مهندس جمشید فاضل، محمدرضا عباسی، براتعلی باکنگ، اکبر محمدی، عباس سیرغانی، محمد حسین زاده تنها، محمد تقدیسی، ابراهیم یعقوبی، مسعود نصیری، محمدرضا حسن زاده، وحید علیزاده، حسین حسین زاده تنها، حاتمی، نظامی و خانم ها اسداللهی، حسین پور، هنری مهر، عسگر نیا، شیرخورشیدی، سهرابی نیا، زواران حسینی، باقری، اخوین و جعفری برای آماده سازی هر چه بهتر این مجموعه سپاسگزاری گردد.

شناسنامه خودآموز سرگرمی و آموزشی درباره پلنگ

متن: محمدصادق فرهادی نیا، کامبیز برادرانی و علیرضا مهدوی

انتخاب تصاویر: فاطمه حسینی

داستان و سرگرمی ها: ملیکا قلیچ پور، مرتضی اسلامی

طراحی و صفحه آرایی: محمدصادق فرهادی نیا

طرح روی جلد: لیلا آمیغ

ناشر: انجمن یوزپلنگ ایرانی

شمارگان: ۴۰۰ نسخه

آیا پلنگ را می شناسید؟

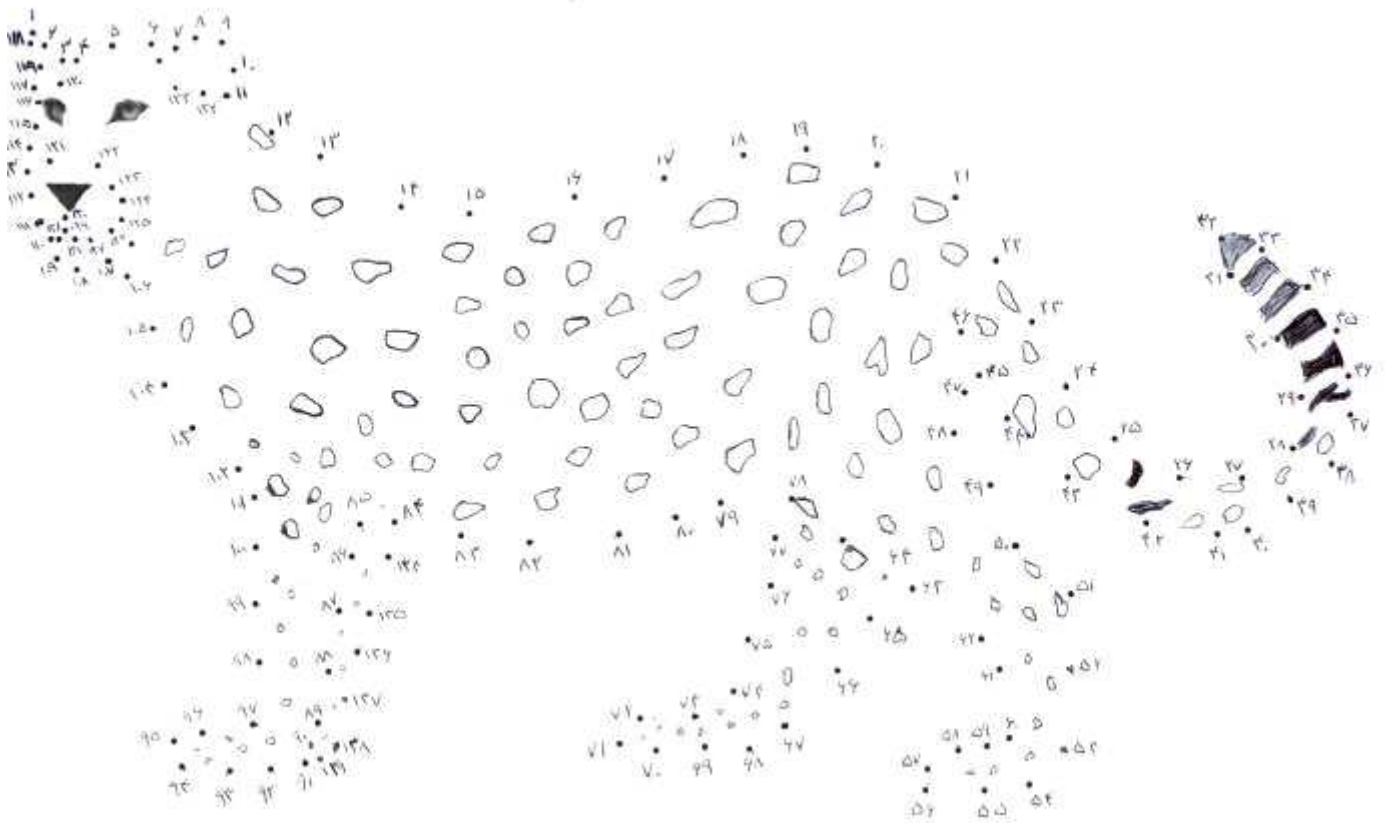
پلنگ در بیشتر مناطق ایران از جنگل ها تا بیابان ها و از کوهستان ها تا دشت ها زندگی می کند.

پلنگ هایی که در ایران زندگی می کنند پوستی بسیار روشن تر از پلنگ های آفریقا و سایر نقاط آسیا دارند و از زیباترین و بزرگترین پلنگ های دنیا به شمار می روند. مناطق کوهستانی استان خراسان شمالی، از بهترین زیستگاه های این جانور

در کشور محسوب می شوند، مخصوصا مناطقی مثل پارک ملی ساریگل در شهرستان اسفراین. پلنگ های ساریگل بزرگترین و زیباترین پلنگ های ایران هستند.

❁ دانش آموز عزیز! شماره های زیر را به ترتیب با مداد به هم وصل کن. سپس، خالهای روی بدن و اندام های پلنگ را نیز داخل آن با رنگ مشکی کشیده و در پایان، می توانی پلنگ خود را رنگامیزی کنی.

آیا می دانید پلنگ های ایرانی، زیباترین و

قوی ترین پلنگ های دنیا هستند؟

پسر عموهای پلنگ

پلنگ از خانواده گربه سانان بوده ولی دارای تفاوت هایی با سایر اعضای این خانواده می باشد:

		
ببر	پلنگ	یوزپلنگ

❁ دانش آموز عزیز! پلنگ با ببر و یوزپلنگ چه تفاوتی دارد؟ جاهای خالی را پر کن.

۱. خال های پلنگ است، خال های یوزپلنگ است و ببر دارد.
۲. بدن پلنگ
۳. دم پلنگ
۴. سر پلنگ

رنگ بدن و خال های سیاه به این جانور کمک می کند که به سختی دیده شود. چون بسیار هم رنگ محیط اطراف خود هستند. اگر باور نمی کنید، به این تصویر نگاه کنید. در این تصویر، ۲ پلنگ وجود دارند که به سختی دیده می شوند. آیا می توانید آنها را پیدا کنید؟

بنابراین، می بینید که پلنگ ها در طبیعت به

خوبی می توانند خود را حفظ کرده و بدون آنکه دیده شوند، به شکارهای خود نزدیک شوند. به این حالت، **استتار** می گویند. به خاطر آنکه پلنگ ها به خوبی می توانند استتار کنند، خیلی کم توسط مردم دیده می شوند و اگر تابحال پلنگی دیده اید، باید خیلی خوشحال باشید چون خوش شانس هستید.

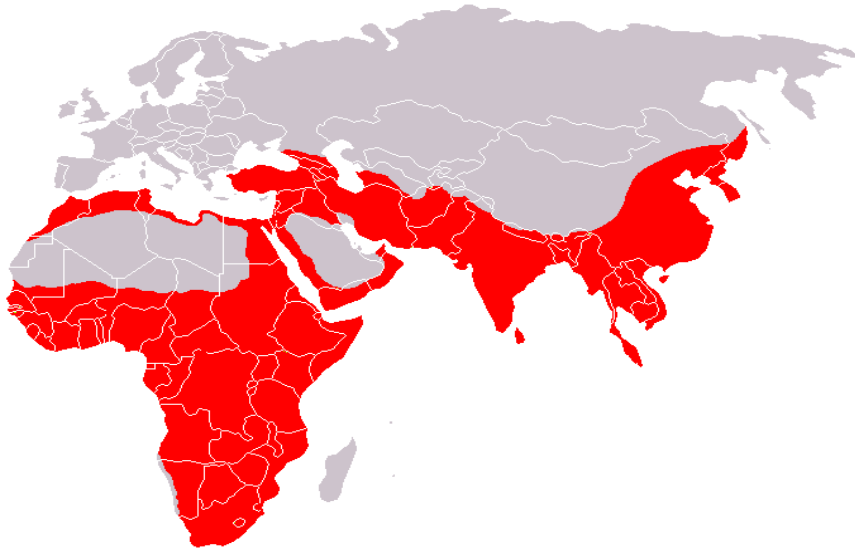
ما پلنگها، فیلی زرنگ و باهوش

هستیم!

پلنگ ها کجا زندگی می کنند؟

این جانوران زیبا در کشورهای زیادی در قاره های آسیا و آفریقا زندگی می کنند. آنها در بیشتر مناطق ایران نیز زندگی می کنند و استان خراسان شمالی یکی از بهترین محل های زندگی آنهاست.

❁ دانش آموز عزیز! استان خود را روی نقشه پیدا کرده و آنرا رنگ کن. شهرستان اسفراین را هم به عنوان یکی از بهترین مناطقی که پلنگها در اطراف آن زندگی می کنند، با یک علامت، مشخص کن.

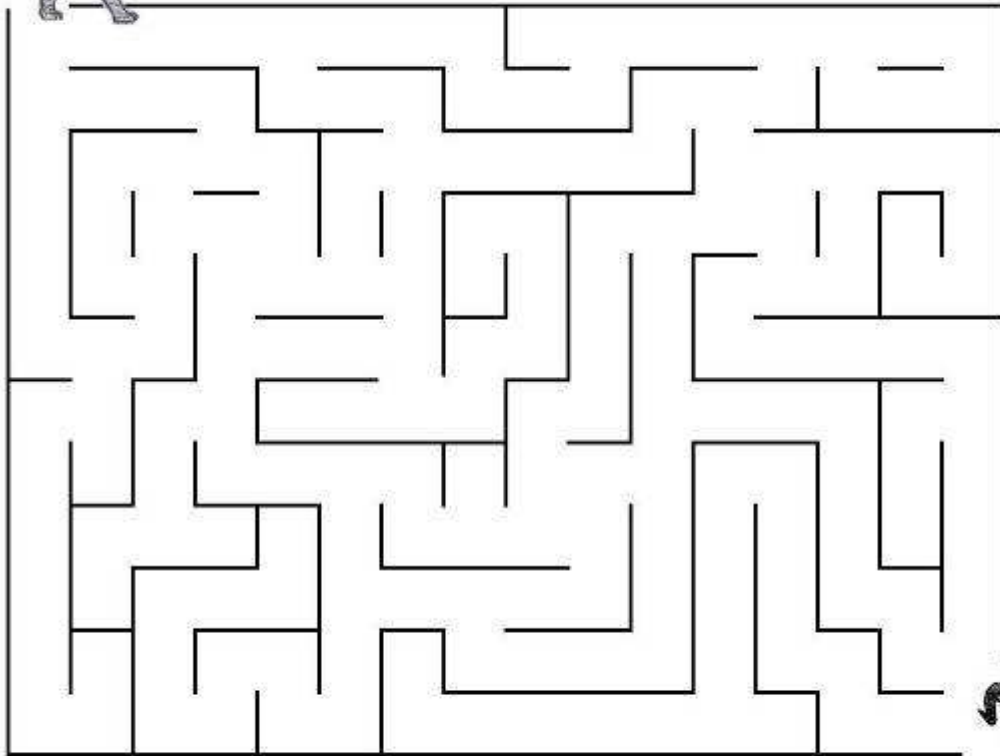
غذای پلنگ ها چیست؟

جانورانی که در تصاویر زیر می بینید، غذای پلنگ ها در ساریگل هستند.

وقتی که پلنگ طعمه خود را در منطقه کوهستانی ساریگل شکار می کند، معمولا آن را به جاهایی مثل غارها، شکاف سنگها و بالای درختان می برد تا جانوران دیگر مانند گرگ، کفتار، شغال و روباه نتوانند طعمه اش را از او بگیرند.

❁ دانش آموز عزیز! آیا می توانی پلنگ را به غذای موردعلاقه اش که قوچ است، برسانی؟!

آیا می دانید گرازها دشمن مزارع کشاورزی هستند و پلنگ با شکار گرازها، به انسان فدمت می کند؟

سلام به پلنگ های کوچولو

زمان تولد بچه پلنگها فصل بهار است. پلنگ مادر پس از سه ماه بارداری یک تا ۳ توله زیبا به دنیا می آورد. توله ها تا ۳ ماه از شیر مادرشان می خورند و پس از آن مادر به توله ها یاد می دهد که چگونه جانوران مختلف را شکار کنند. توله ها تا یک سال و نیم و یا کمی بیشتر، پیش مادرشان هستند و پس از آن، مادرشان را ترک می کنند و هر کدام به دنبال زندگی خود می روند.

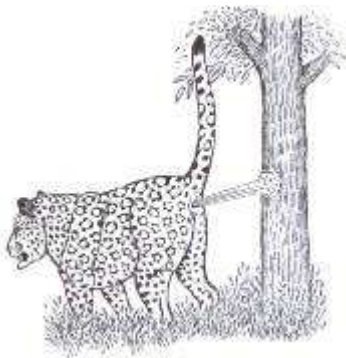
عجب حیوان باهوشی

پلنگ جانوری باهوش و محتاط است. این جانور به راحتی متوجه هر صدایی می شود و به همین دلیل کمتر می توان آنرا دید. از طرف دیگر، همان گونه که قبلا گفته شد، بدن او شباهت زیادی به طبیعت اطراف دارد. بنابراین دیدن پلنگ کار بسیار مشکلی است. این جانور خیلی از انسان می ترسد و اگر با انسان روبرو شود، به سرعت پنهان می شود یا فرار می کند. ولی اگر انسان او را زخمی و یا اذیت کند و یا راه فراری نداشته باشد ممکن است به انسان حمله کند.

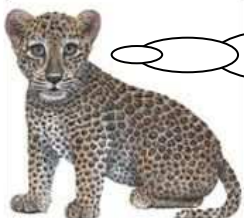

پلنگ، غار نشین تنها

پلنگ در مناطقی که آرامش و امنیت داشته باشد در روز و شب فعالیت می کند، ولی در صورتی که احساس خطر کند، فقط شب ها و آن هم با احتیاط از لانه اش بیرون می آید و به شکار می پردازد. پلنگ معمولا به صورت تنها زندگی می کند و در شکاف سنگها و غارها لانه ای برای خود می سازد. هر پلنگ برای خود قلمرویی دارد که در واقع محل زندگی شخصی آن است. او در قلمرو خود زندگی و شکار می کند و اگر پلنگی وارد قلمرو پلنگ دیگری شود، مبارزه سختی بین آنها صورت می گیرد. پلنگ قلمرو خود را با پاشیدن ادرار روی تنه درختان و سنگها و خراش دادن پوست درختان علامت گذاری می کند.

آیا می دانید پلنگ هیچ فطری برای انسان ندارد و به ممض دیدن انسان، فرار می کند؟!

جدول پلنگ

❖ دانش آموز عزیز! حالا که با پلنگ بیشتر آشنا شده‌ای، به پرسش‌های زیر پاسخ داده و جدول را پر کن.

- ۱) پلنگ‌ها از چه خانواده‌ای هستند؟
- ۲) تنها دشمن پلنگ‌ها کیست؟
- ۳) خالهای بدن پلنگ درشت و است.
- ۴) مهمترین غذای پلنگ‌ها چیست؟
- ۵) بچه پلنگ‌ها در چه فصلی به دنیا می‌آیند؟
- ۶) یکی از بهترین مکان‌ها برای زندگی پلنگها در ایران کجاست؟
- ۷) چه مدت طول می‌کشد تا توله پلنگها به دنیا بیایند؟
- ۸) پلنگ از چه اندامی کمک می‌گیرد تا تعادلش را هنگام بالا رفتن از درخت حفظ کند؟
- ۹) وزن پلنگ از یوزپلنگ است.

								۱
								۲
								۳
								۴
								۵
								۶
								۷
								۸
								۹

آفرین! حالا می‌توانی برای دیدن پاسخ‌های جدول، به صفحه ۱۲ بروی.

تنها دشمن پلنگ، انسان است!

تنها دشمن پلنگ، انسان است و در ایران جانوران دیگر نمی توانند به او آسیب برسانند. گاهی توله ها

توسط سایر گوشتخواران شکار می شوند. متأسفانه انسان ها پلنگ را به خاطر پوست بسیار زیبایی که دارد شکار می کنند. شکارچیان برای شکار پلنگ گاهی لاشه حیواناتی را که او شکار کرده مسموم می کنند تا هر وقت که جانور از آن خورد بمیرد و یا در محل زندگی او تله می گذارند. انسانها همچنین حیواناتی مانند قوچ و میش را شکار می کنند که غذای اصلی پلنگ به شمار می آید و به این ترتیب غذای پلنگها کم می شود. اگر شکارچیان به این کارهای خود ادامه دهند، روزی خواهد رسید که در کشورمان دیگر پلنگی نخواهد غریب و نسل آنها برای همیشه از بین خواهد رفت.

ساریگل؛ یکی از آخرین پناهگاه های پلنگ ها در خراسان شمالی

کوه های ساریگل، شاه جهان، نصرآباد، ایزی، دهانه اجاق، بابا قدرت و پرتان در شهرستان اسفراین از بهترین مناطق زیست پلنگ در استان خراسان شمالی محسوب می شود. پس باید از آن به خوبی حفاظت و مراقبت کرد تا اندک پلنگ های باقی مانده بتوانند در این منطقه به زندگی خود ادامه دهند.

آیا می دانید اگر از پلنگ ها به خوبی در ساریگل
مفاظت کنیم، افراد زیادی از داخل کشور و
همچنین کشورهای خارجی برای دیدن آنها به
این منطقه می آیند؟!

چه کسانی از پلنگ ها محافظت می کنند؟

پارک ملی ساریگل یکی از مناطقی است که سازمان محیط زیست از آن حفاظت می کند. پارک ملی، محل

زندگی جانوران مختلف بوده و کسی نباید بدون اجازه مأمورین محیط زیست به آن وارد شود تا پلنگ ها و سایر جانوران بتوانند با آسودگی زندگی نمایند.

محیط بانان (شکاربانان)، افرادی هستند که زحمت زیادی برای نجات نسل حیوانات در این منطقه می کشند. آن ها شب ها و روزهای زیادی را در هوای سرد و گرم باید دور از خانواده در کوه بگذرانند تا پلنگ ها و طعمه های آنها را کسی شکار نکند.

اگر دوست دارید با آن ها بیشتر آشنا شوید، می توانید به محل خدمت آنها که نزدیک امامزاده بابا قدرت است (تصویر روبرو) بروید. اداره محیط زیست اسفراین نیز کنار ساختمان فرمانداری در اسفراین واقع شده و افرادی که در آنجا هستند هم می توانند به سئوالات شما درباره پلنگ های ساریگل جواب دهند.

				
اکبر محمدی	براتعلی باکنگ	محمدرضا عباسی	محمد رضا حسن زاده	محسن آزادی
				
ابراهیم یعقوبی	محمد تقدیسی	مسعود نصیری	وحید علیزاده	

محیط بانان پارک ملی ساریگل

آیا می دانید اگر محیط بانان ساریگل نبودند، دیگر پلنگی هم در ساریگل نبود؟!

یک پلنگ کوچولوی قشنگ

شکارچی‌ها ریکا را که گریه می‌کرد گرفتند و در کیسه‌ای انداختند و رفتند. من دنبال شکارچی‌ها پرواز کردم. آن‌ها سوار ماشین بزرگی شدند و ریکا را به بهشهر^۲ بردند. در آن جایک نافر ریکا را از شکارچی‌ها گرفت و او را به خانه‌اش برد.

ریکا مدتی پیش آن مرد بود و من هم در نزدیکی آن‌ها زندگی می‌کردم تا این که از طرف سازمان حفاظت محیط‌زیست چند نفر آمدند و ریکا را از آن مرد گرفتند. آن‌ها آدم‌های خوبی بودند و می‌خواستند به ریکا کمک کنند.

ریکا نه ماه در سازمان حفاظت محیط‌زیست ماند و بعد او را به موزه‌ی دارآباد تهران بردند. از آن روز من روی درختی در نزدیکی قفس ریکا زندگی می‌کنم. ریکا الآن سه ساله است. بسیار شبیه مادرش شده و هنوز آن اتفاق وحشتناک را فراموش نکرده است.

دوستان عزیزم! اگر روزی به موزه‌ی دارآباد تهران آمدید سری هم به ریکا بزنید. می‌دانم که اگر او را ببینید، باور نمی‌کنید که او روزی پلنگی شاد و بازیگوش بوده است.

زیرنویس:

۱- ریکا در گویش مازندرانی به معنی پسر است.
۲- بهشهر شهری در استان مازندران است.

درخت را می‌گرفت، چند سانتی متر بالا می‌آمد و بعد می‌افتاد روی زمین. من خیلی تشویقش می‌کردم؛ ولی وقتی می‌افتاد نمی‌توانستم جلوی خنده‌ام را بگیرم.

یک روز صبح وقتی از خواب بیدار شدم حس بدی داشتم. احساس می‌کردم اتفاق بدی می‌افتد. برای همین پرواز کردم تا نگاهی به اطراف جنگل بکنم؛ ولی ریکا مرا دید و گفت: «یا با هم بازی کنیم.» قبول کردم و با هم قایم‌باشک بازی کردیم. همین‌طور که بازی می‌کردیم صدای بلندی شنیدیم. اول خیلی ترسیدیم اما بعد چون کنجکاو شده بودیم، به سمت صدا رفتیم. چند شکارچی را دیدیم که ایستاده بودند و مادر ریکا بین آن‌ها افتاده بود.

ریکا به سمت مادرش دوید و خودش را روی بدن خون‌آلود او انداخت.

من کلاغی دو ساله بودم که ریکا به دنیا آمد. او پلنگی بازیگوش و زیبا بود و ما خیلی زود با هم دوست شدیم. ما در منطقه‌های کوهستانی شمال ایران زندگی می‌کردیم. مادر ریکا پلنگی بزرگ و چابک بود و به راحتی از درختان بالا می‌رفت. او خیلی قوی بود و پنجه‌های تیز و مندی داشت. صبح‌ها کمی با ریکا بازی می‌کرد و کم‌کم شکار کردن را به او یاد می‌داد. بعد زیر سایه‌ی درختان می‌خوابید تا شب، هنگام شکار کردن خسته نباشد؛ اما ریکا مثل مادرش نبود. او دنبال پروانه‌ها می‌دوید و سعی می‌کرد آن‌ها را بگیرد. پروانه‌ها هم او را دوست داشتند و با او بازی می‌کردند.

ریکا هیچ وقت خسته نمی‌شد. گاهی آن قدر از مادرش دور می‌شد که او را گم می‌کرد. آن وقت من پرواز می‌کردم و راه را نشان می‌دادم.

ریکا دوست داشت مثل مادرش از درختان بالا برود. او برای این کار خیلی تمرین می‌کرد. من روی درختی می‌نشستم و ریکا سعی می‌کرد خودش را به شاخه‌ای که من روی آن نشسته بودم برساند و مرا بگیرد. او از روی زمین می‌پرید و با پنجه‌های کوچکش تنه‌ی

به پلنگ ها کمک کنیم!

الان، شما کاملا با پلنگ آشنا شده اید و حتما دوست دارید به پلنگ ها کمک کنید تا از بین نروند. می توانید کارهای زیر را برای حفظ نسل این جانور در ساریگل انجام دهید:

۱. سعی کنید با مطالعه کتاب یا تماشای برنامه های تلویزیون، درباره پلنگ و سایر جانوران ساریگل مطالبی بیاموزید. همچنین، محیط بانان پارک ملی ساریگل نیز می توانند با مهربانی به سئوالات شما درباره جانوران، پاسخ دهند.

۲. انشائی درباره پلنگ یا سایر جانوران نوشته و آنرا سر کلاس برای دوستان خود بخوانید.

۳. با دوستان و پدر و مادر خود درباره پلنگ های ساریگل صحبت کرده و مطالبی را که در این کتاب آموخته اید، به آنها بگویید.

۴. به دیگران بگویید که طعمه های پلنگ مثل قوچ و میش را نباید شکار کرد. چون آن وقت پلنگ ها غذایی برای خوردن نداشته و ممکن است مجبور شوند به گوسفند و بز اهلی روستاییان حمله کنند.

۵. به دیگران بگویید که پلنگ هیچ خطری برای انسان نداشته و اگر کاری با آن نداشته باشند، بسیار بی آزار است.

۶. اگر شما یا دوستان و والدین شما پلنگی مشاهده کرد، به محیط بانان اطلاع دهید.

آینده پلنگ ها در پارک ملی ساریگل در دستان شماست و اگر شما نیز آنچه آموخته اید را به دیگران بگویید، پلنگ های بزرگ و زیبای ساریگل برای همیشه باقی می مانند.

جواب جدول صفحه ۸:

۱) گربه سانان

۲) انسان

۳) تو خالی

۴) قوچ

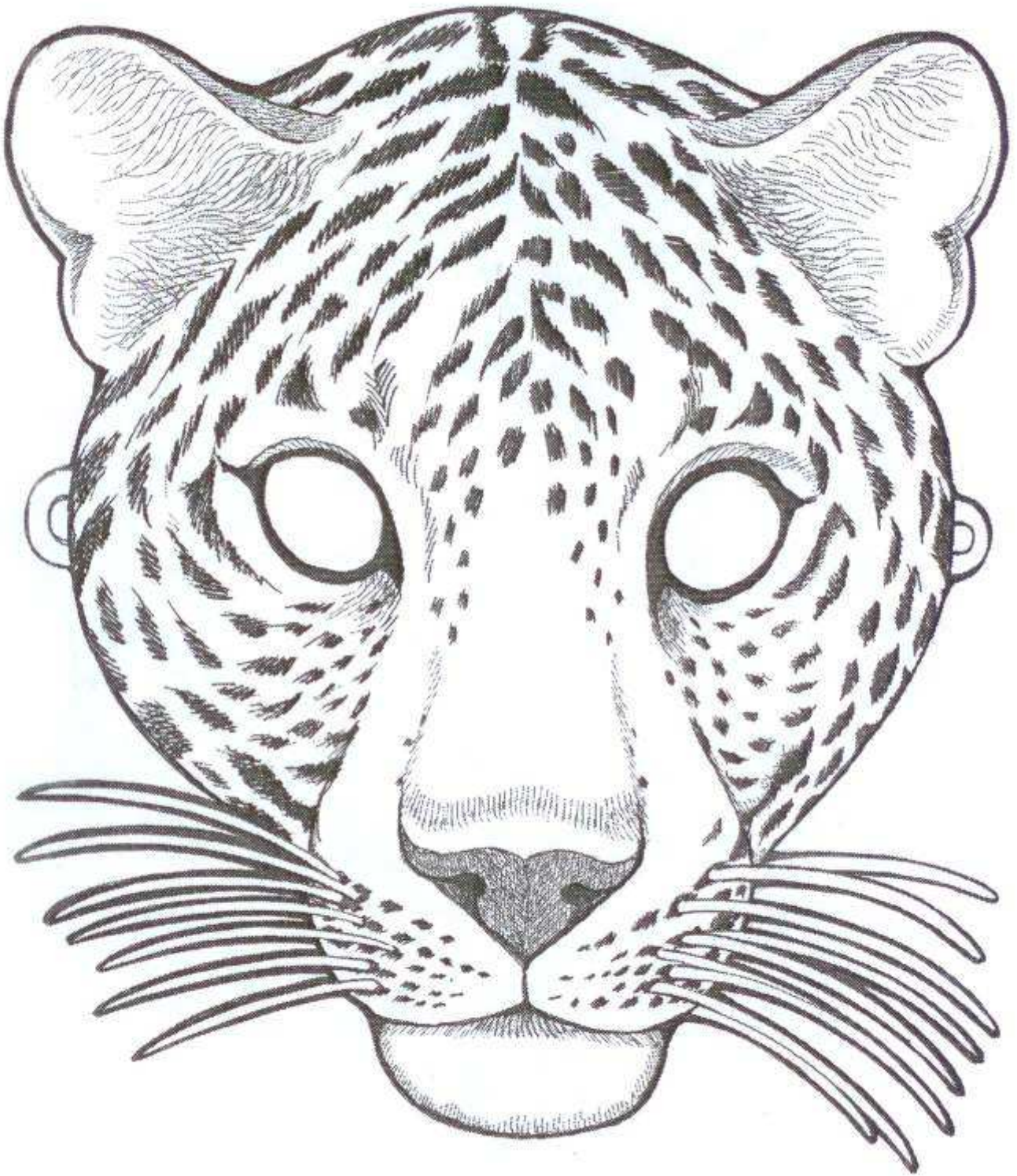
۵) بهار

۶) ساریگل

۷) سه ماه

۸) دم

۹) بیشتر

دانش آموز عزیز! این تصویر را رنگ آمیزی نموده و سپس، دور آنرا با قیچی بچید. حالا شما یک ماسک با تصویر پلنگ دارید و می توانید با بستن نخ یا کش به دو سوراخ دو طرف ماسک، آنرا روی صورت خود ببندید.